

Bjørnefjorden
landbrukskontor

Fusa
Tysnes
Os
Samnanger

Sakshandsamar:
Øystein Svalheim
95884074

Vår referanse:
Arkivsaknr: 18/1006/ 2

Dykkar referanse:

Vår dato

16.04.2018

Høyringsnotat frå Bjørnefjorden Landbrukskontor til Temaplan Landbruk frå Hordaland Fylkeskommune Notat frå administrasjonen

Fylkeskommunen sin referanse: 2017/14135

Informasjon

Bjørnefjorden landbrukskontor har motteke Temaplan for landbruk i Hordaland på høyring frå Hordaland Fylkeskommune. Dette dokumentet er ein uttale som er utarbeidd av Bjørnefjorden landbrukskontor. Den vert sent til ordførarane og rådmennene i kommunane Fusa, Tysnes, Os og Samnanger for å få innspel frå politikarar og administrasjonar. Vi ønskjer innspel på om det er viktige ting de meiner bør med og eventuelt om det er ord og vendingar som må rettast. Planen vert ikkje sendt ut. Den må kvar av ei som skal lese den hente fram sjølv

Planen ligg tilgjengeleg på hordaland.no/temaplanlandbruk her:

<https://www.hordaland.no/nn-NO/nyheitsarkiv/2018/temaplan-for-landbruk-ut-pa-hoyring/>

Kontaktperson er Heidi Bjønnes Larsen heilars@hfk.no

Høyring

Innspel til alle delar av temaplanen er velkomne. Innspel skal merkast med 2017/14135 og sendast til hfk@hfk.no eller Hordaland fylkeskommune, postboks 7900, 5020 Bergen. Meir informasjon er tilgjengeleg på hordland.no/temaplanlandbruk

Høyringsfrist er satt til **1.mai**.

Fusa kommune:
Bjørnefjorden
landbrukskontor
Postboks 24
5649 Eikelandsosen

Vegadresse:
Kommunetunet, Leiro 31
5640 EIKELANDSOSEN

Telefon: 56580100
post@fusa.kommune.no
www.fusa.kommune.no

Org.nr. **964 968 896**
Bankgiro: **3420 07 00920**

Høyringsnotat til Temaplan for Landbruk i Hordaland 2018 – 2022

Innleiande kommentarar:

Temaplanen verkar som eit godt arbeidsdokument for å setje agenda for fylkeskommunen sitt politiske arbeid dei neste 4 åra

Temaplanen peikar på kva fylkeskommunen vil prioritere å arbeide med i perioden

Det er definert **tre hovudmål**:

1. Styrka lønsemd i Hordalandslandbruket
2. Auka produksjon på lokale ressursar
3. Betre rekruttering til landbruket

I innleiinga(to kapittel: «Kort om temaplan...», Berekraft i landbruket globalt, nasjonalt og lokalt)...

vert det gitt ei situasjonsskildring som forklarar kvifor det er valt ut **fire tema** det må arbeidast

med for å nå desse tre måla Dei fire tema har fått kvart sitt kapittel i planen:

1. Areal og ressursgrunnlag
2. Auka lønsemd i noverande produksjonar
3. Kompetanse og rekruttering
4. Drivarar for endring

I slutten av kvart kapittel er det sett opp ei oppsummering i tekstboksar, kvar med ei liste over Innsatsområder og ein indikator (kva for resultat ein skal sjå etter for å avgjere i kva grad ein har nådd måla)

Planen vart diskutert av landbrukskontoret måndag 9. april, og kommentarane som kom fram er tekne med nedanfor.

Ein kommentar vi ikkje fann ein naturleg plass til i planen var at vi sakna ei skildring av kva kommunereforma kan få å seie for korleis prioriteringane må tilpassast nye kommune- (og region-) strukturar, og korleis ansvarstilhøve og arbeidsoppgåver vert fordelte mellom dei nye, samanslegne administrasjonane hos fylkeskommune og fylkesmann. På regional samling med landbruksavdelinga hos Fylkesmannen (11/4) kunne til dømes fylkeslandbrukssjef Åse Vaag melde at fleire av oppgåvene som Fylkesmannen til no har hatt ansvar for vert overførte til Fylkeskommunen, mellom anna oppgåver knytt til næringsutvikling innan landbruket. Dette kan gje fylkeskommunen større rom for å styre bruken av verkemidlar og utviklinga i landbruket i Hordaland.

Areal- og ressursgrunnlag

Jordvern – nedbygging gjennom plan og dispensasjonar i enkelttiltak må reduserast

Driveplikt – Korleis skal grunneigarar som ikkje driv sjølv kunne oppfylle driveplikta viss drifta er sett ut til andre, som etter, kanskje eit langt og arbeidsamt liv som bonde, til slutt legg ned drifta og det ikkje er andre drivarar i rimeleg nærleik som kan overta drifta? Skal dei stimulerast til å selje til unge, nye bønder som er interessert, eller skal dei kunne sjå bort frå driveplikta og overlata garden som feriestad til etterkommarane?

Ein bør stimulere til fleire skriftlege jordleigeavtalar. Det er veldig mange som har lite robuste, munnlege jordleigeavtalar. Leigetakar er ofte heilt avhengig av leigejorda. Gjennomsnittleg dyrka areal for ein gard i Hordaland (som vert drive næringsmessig) er ca. 35 dekar, mens landbruksføretaket som held til på garden brukar om lag 135 dekar – altså er han, for å kunne oppretthalde drifta, avhengig av 100 dekar leigejord. Det er difor særskild viktig for bøndene som leiger at vilkåra er føreseielege og langsiktige. Dette er naudsynt for at det skal vere forsvarleg og finansierbart med investeringar på leigejorda. Ei satsing for å stimulere til skriftlege avtaler vil styrke Hordalandsjordbruket

Jordvernet må styrkast og målet om å ikkje omdisponere meir enn 240 dekar dyrka jord til andre føremål enn landbruk er ganske ambisiøst. Det kunne gjerne vore med at der ein ikkje ser andre løysingar enn omdisponering av dyrka mark, må det finnast andre areal som kan nyttast til å etablere tilsvarande ny jordbruksjord

Sentrumsnær utbygging skjer ofte på dyrka jord. Dette må redusertast til eit minimum. Noko kan gjerast i planarbeidet i kommunane gjennom til dømes særleg omsyn til større samanhengande «Kjerneområde for landbruk». Dette er fruktbare område med stor verdi både som kulturlandskap og som produktive areal. Publikum si forståing av kva som er dyrka areal kunne og trengje og oppdaterast. Vi høyrer rett som det er at «Nei, på det stykket har det ikkje vore dyrka på mange år» samstundes veit vi på landbrukskontoret at arealet har vore nytta til grovfôrproduksjon. Det er ikkje berre potetar og gulrøter som tel på areal i drift. Forståinga av at gras også er eit viktig jordbruksprodukt kunne gjerne vore styrka

Auka lønsemd i noverande produksjonar

Grovfôr og mjølk/storfe

Mjølkk og storfekjøttprodusentar er oftast dei største jordbruksføretaka og dei med best lønsemd. Det er desse som har den største trongen for grovfôr. Grovfôret vert hausta både gjennom beiting og slått. Dei siste vekstsesongane har vore særskild våte, og no, våren 2018 er det mange som slit med å skaffe nok grovfôr. Vi ser vel aller tydelegast i grovfôrproduksjonen kva for utfordringar vi kan vente oss som resultat av auka årsnedbør og ekstremvær. Det må satsast på god agronomi, dyreavl og planteforedling for å ha eit tilpassa landbruk med høg produktivitet også i framtida. Mange enger vart sundkøyrd med tung reiskap på våt jord i fjor og mange beiteareal vart sundtrakka. Vi treng betre drenering, tilpassa grovfôrplanter som produserer sjølv på våte somrar og gjer gras med høg fôrverdi og som held seg friske gjennom mildare vintrar enn før. Vi må nytte husdyrgjødsel på ein miljøvenleg måte som nyttar næringsemna godt. Vi treng å ta i bruk reiskap som kan hauste grovforet på ein effektiv og skånsam måte sjølv om det er vått. Satsing på riktig storferase vil og kunne redusere sundtraking av og avrenning frå beite, både i innmark og utmark. Her har vi kanskje eit argument for å ta inn igjen gamle raser i produksjonen, særleg av storfekjøtt.

Det bør stimulerast til betre utnytting av beiteressursane. Mange areal blir ekstensivt drive eller ligg unytta, noko som fører til attgroing, samstundes som bønder i nærleiken har trong for meir fôr. Ei tilrettelegging for betre utnytting av beiteressursane, også på tvers av eigedomsgrensene burde vere eit innsatsområde.

Frukt sider og grønt – Her er ikkje bær med i overskrifta. Det bør med sidan det vert sagt i kapitlet at «Hordaland er ein sterk region på frukt og bær» I dei fire Bjørnefjord-kommunane har det vore ein del jordbærprodusentar tidlegare, som har slutta, men dei seinare åra har vi sett

mange nye satsingar på bringebær. Fornya satsing på bringebær og nye produkt, som t.d. bjørnebær hageblåbær og andre, kan vere aktuelle og ei satsing på bær verkar å vere i tida. Då må kompetanseinstitusjonar og kurstilbod vere oppdaterte, og det må satsast. Når det gjeld satsing på nye produksjonar er klimatilpassing eit nøkkelord som må vektleggjast i planlegginga til bøndene i samarbeid med rådgjevarar. Utvikling av metodar og sortar må få stor merksemd innan forskning, utvikling, rådgjeving og utdanning. God agronomi og plantehelse i eit klima i endring er avgjerande for å lukkast i framtida.

I Bjørnafjordområdet har vi berre eit par- tre bønder som satsar på frukt. Dette er nye satsingar innan produksjonar vi tradisjonelt har hatt lite av. Endra klima vil kunne gjere det som tidlegare ikkje var lønsamt interessant på nytt. For å lukkast må ein vite kva for sortar som kan nyttast, kva for tiltak mot sjukdom og skadedyr som trengst og kva for agronomiske metodar som er egna. Her vil truleg Landbruksrådgjevinga spele ei viktig rolle.

Det har tidlegare vore grønsaksproduksjon av ein viss storleik i området vårt. Dei siste tre-fire åra har minst to bønder starta med ny grønsaksproduksjon, ein av dei økologisk. Her er òg potensiale for auka volum og fleire produsentar. Grønsaksproduksjon er arbeidskrevjande, men kan gje større omsetning (og truleg òg inntening) per arealdel enn mange andre produksjonar. Kompetansebygging gjennom rådgjeving og økonomiske verkemidlar kan vere avgjerande for å lukkast.

Satsing på marknadsføring gjennom bruk av «beskytta geografisk nemning» og anna spesialitetsmarknadsføring syner seg, innan både frukt og bær og foredla produkt frå kjøt og mjølk, å kunne gje større verdiskaping per arealdel enn dei store volumproduksjonane. Dette tyder at også små gardar vil kunne ha ei økonomisk berekraftig produksjon om det satsast rett. Her er enno eit døme på trong for satsing på kompetanse og økonomiske hjelpemidlar.

Sauenæring

Næringa har i dag ei utfordring med dårleg lønsemd. Det verkar å vere større tilbod enn etterspurnad og dette gjer seg utslag i det som vert definert som overproduksjon. Om vi tar dømet sau, vert det i dag sagt at vi har overproduksjon.

Spørsmålet er om løysinga er å redusere produksjonen for å få kontroll med mengda lammekjøt på lager. Om nordmenn åt eitt måltid meir med sauekjøt i året vil det auke konsumet med mellom 20 og 40%. Dette illustrerer at auka marknadssatsing, satsing på å påverke forbruksvanane, kan være vel så viktige tiltak for å motverke «overproduksjon» som det vil vere å redusere talet på lammeslakt. Her er det stort rom for innovasjon, både når det gjeld produktutvikling og styrka marknadsføring. Arbeid med å utvikle spesialiserte kjøtprodukt basert på ulike eigenskaper hos ulike saueraser er i gang og bør kunne følgjast opp.

Eit produkt frå sauenæringa som dei siste 50 åra har fått særskilt dårleg lønsemd er ullproduksjon. I dag er det så ille at ulla i mange tilfelle vert rekna som eit avfallsprodukt. I lys av nyhendeoppslag dei siste par åra om problemet med plastavfall på vidvanke, vil det dei komande åra bli eit auka fokus på å kutte i bruk av plast. Dette inkluderer òg alle typar kunstfiber. Kvar gong vi vaskar ei fleecjakke eller ei stretch-treningsbukse slepp vi ut tusenvis av mikroplast-partiklar og fiberbitar til sjøen via avlaupsnett. Ull er eit naturprodukt som vert brote ned i naturen. Sjølv om ull har vore produsert og brukt på vestlandet i tusenar av år er det store mogelegheiter for forskning og utvikling innan nytting av ull – sikkert og til føremål om ingen har tenkt på i dag. Ull som råvare til nye produkt vil kome, men ikkje utan at det vert satsa på FoU og produktutvikling. Med ei slik satsing vil Ull igjen kunne bli eit viktig produkt for vestlandsbonden. Ein type tiltak som kan gjerast på kort sikt er å sjå nærare på ulike ullkvalitetar frå ulike rasar. I lag med val av raser ut frå prisen på ulik kjøtkvalitet kan dette gje utvikling av raser med betre lønsemd.

Innovasjon Noreg vel , sjølv om det i dag er overproduksjon av sau, å halde fram med å gje støtte til investeringar på sau, mellom anna fordi Hordaland heng etter i moderniseringa av produksjonane samanlikna med resten av landet.

Skog

Rundt Bjørnafjorden merka vi godt følgjene av ekstremveret Nina i januar 2015. Dette slo til på ei tid då skogen som vart planta etter krigen byrjar å bli hogstmoden. Som resultat av oppryddinga etter stormen vart uttaket i Tysnes og Fusa femdobla på eitt år. Etterpå har ikkje produksjonen falle ned på det gamle volumet. Denne utviklinga er venta å halde fram. Trongen for infrastruktur til å frakte ut tømmeret er stor, og også her er det trong for innovative løysingar. Mykje av skogen som no vert hogstmoden vart planta på stader vi framleis har problem med å få den ut med bil på skogsvegar.

Klimatilpassing og nye miljøomsyn gjer og at det må satsast på kompetanse. Det er trong for andre vurderingar enn tidlegare ved val av kor det skal plantast og kva som skal plantast. Det er viktig for eit økonomisk og miljømessig berekraftig skogbruk at det vert satsa på nyplanting. Her også vil rådgjevingstenestene vere viktige for å utvikle skogbruket i rett retning.

Bygdenæring og lokalmatproduksjon

Her fann vi lite å kommentere. Vi er samde i at det er eit stort unytta potensiale innan desse områda, og det bør framleis stimulerast til innsats rådgjeving og investeringar innan turisme, lokalmat, Inn-på-Tunet og ander opplevingar på garden.

Innsatsområder –

Her burde Inn På Tunet vore nemnt. Dette kan vere eit viktig tillegg til vanleg drift, og i fleire høve er det ønskje om å ha IPT som den primære inntektskjelda på bruket. Fylkeskommunen bør kunne stimulere til satsing på utvikling og etablering av IPT gardar, særleg sidan Fylkeskommunen òg har tettare band til dei vanlegaste kundane til IPT føretaka enn det fylkesmannen har hatt til no. Det har synt seg utfordrande for mange IPT tilbydarar å få gode avtalar med offentlege brukarar av tilboda. Desse er t.d. Barnehagar, Skular, eldreomsorg, arbeidstreningstilbod, psykiatri og fengselsvesen. Ei tilrettelegging slik at desse tilboda i større grad vart nytta av offentlege kundar ville betre økonomien og lette arbeidet med IPT. Satsing på ull bør vere med som innsatsområde

(Innovasjon Noreg vil , sjølv om det i dag er overproduksjon av sau,) halde fram med å gje støtte til investeringar på sau,(mellom anna) fordi Hordaland heng etter i moderniseringa av produksjonane samanlikna med resten av landet.

Kompetanse og rekruttering

Satsing på kompetanse løner seg. Unge og vaksne bønder treng både opplæring og oppdatering, og alt som kan bidra til auka kompetanse er ein fordel for landbruket. Vi meiner at rådgjevingstenestene i landbruket bør nyttast meir enn i dag. Norsk Landbruksrådgjeving er eit medlemskapsbasert tilbod, men finansieringa er stram. Ei tilrettelegging for utvida bruk av deira og liknande tenester vil føre til at nye, oppdaterte agronomiske metodar vert tekne i bruk. Kanskje særleg for dei små bruka er det viktig å nytte dei ressursane garden har fullt ut. Det vil gje betre agronomi, betre lønsemd og mindre miljøpåverknad frå landbruket

Dette er godt dekt i Temaplanen

Generasjons- og eigarskifte

Det er eitt tema som stadig er ei utfordring når det gjeld generasjonsskifte og rekruttering. Den gamle bonden som overlèt garden til neste generasjon er ofte ikkje interessert i å flytte frå livsverket sitt, sjølv etter at ein ny generasjon har teke over. For både avtroppande og påtroppande bonde vert det dermed eit ønske om å bu på garden. Gjeldande lovverk et tilbakehaldande når det gjeld bygging av hus nr 2 på garden, ein kårbustad. Problemet har ofte vore at ein berre ser trongen for kårbustad i ein avgrensa periode under kvar generasjon på garden. Ved overtakinga vil både ung og gamal gjerne bu på garden, femten år seinare er dei gamle falle frå og dei unge ser «gamlahuset» som ei økonomisk byrde. Då søker dei om å få dele frå og selje . Så går det nye femten år og neste generasjon treng bustad. På sikt fører dette

til at garden sine ressursar skallar av med kvar nye generasjon. Dette er ei utfordrande problemstilling som ein bør arbeide med å finne gode løysingar på. Ei anna utfordring gjeld alle dei som ikkje har ein slektsgard å ta over. Det er få landbrukseigedomar ute for sal på den opne marknaden, og mange nedlagde og fråflytta bruk står ubrukte og vert vanskjøtta. Eit av dei mest nytta søkjeorda på Finn er «småbruk». Endringane i Odels-, jord-, og konsesjonslovene har så langt ikkje løyst desse utfordringane. Vi ønskjer drift, jordvern, sjølvberging, nytting av ressursane og busetnad, men det verkar vanskeleg å kombinere alt dette på ein god måte. Arbeidet med å finne løysingar på desse problema må halde fram.

Dei seinare åra har vi sett ei endring i publikum sin respekt for bonden. TV-seriar som «Farmen», «det gode bondeliv», «oppfinnaren» saman med den auka interessa for kortreiste matprodukt og regionale og lokale spesialitetar gjer at det i dag er lettare å finne forståing for utfordringane landbruket har. Ein må fortsette å bidra til framsnaking av næringa, og arbeide med promotering og bruk av lokale landbruksprodukt.

Drivarar for endring

Dette kapitlet tek føre seg forhold til Klima, men og andre endringar vi ser føre oss innanfor landbruket.

Tekniske løysingar som t.d. robotisering, elektronisk gjeting og liknande. Vert utvikla i stor fart. Lettare landbruksmaskiner er under utvikling og det vert gjort mykje norsk utviklingsarbeid som kan gjere landbruket på vestlandet enklare og forhåpentleg meir lønsamt og lettare å rekruttere til.

Klimaendringar er noko vi høyrer om heile tida. Vi forholder oss til dette med å gjere tiltak for å redusere påverknaden vår på klimaet og ved å gjere tiltak for at vi betre skal tole dei endringane som kjem. Effektar av klimaendringar, særleg følgjene av ekstremvær er ikkje vanskeleg å få auge på i Hordaland. Meir nedbør, oftare og hardare ekstremver. Haustflaumar som tek med seg jord og bygningar og stormar som riv vekk hustak og tre syner at vi i mange tilfelle ikkje er budd på slike endringar. Men skadane vi har sett er moegelege å unngå ved å gjere klimatilpassingar. Drivarane for endring er godt oppsummert i temaplanen, men vi meiner at klimatilpassingar bør inn også under innsatsområder.

Helsing

Øystein Svalheim
einingsleiar

Øystein Svalheim
landbrukssjef

Dokumentet er elektronisk godkjend og har difor ingen signatur.